

T Ü R K T A R İ H K U R U M U

BELLE TEN

Cilt : XXV

Ocak 1961

Sayı : 97

FÂTİH SULTAN MEHMED'İN VEFATI ÜZERİNE
VEZİR İSHAK PAŞA'NIN İKİNCİ BAYEZİD'İ
SALTANATA DÂVETİ ARIZASI

Ord. Prof. İ. HAKKI UZUNÇARŞILI

Tarihlerde görüldüğü üzere Fatih Sultan Mehmed muhtelif sebepler ve bilhassa Dulkadir Beyliği meselesinden dolayı Memlûk devletine karşı sefer açmış, hareketini müteakip hastalanarak Pendik ile Gebze arasında *Tekirçayırı* nam mahalde 886 Rebiulevvelin üçüncü perşembe günü (4 Mayıs 1481) vefat etmişti. Pâdişahın ölümü kapıkulu ocaklarından saklanarak pâdişahın hamam yapmak üzere üç gün için İstanbul'a götürüleceği ilân olunmuş ise de, ölüm haberi az zaman sonra haber alındığından, ocaklar müsaadesiz olarak İstanbul'a geçip karışıklıklar meydana alarak âsâyış bozulmuştur.

Fatih'in ölümü üzerine vezir-i azam Karamanî Mehmed Paşa vefat haberini büyük şehzade *Amasya* valisi *Bayezid*'e bildirip onu davet ederken aynı zamanda keyfiyeti saltanata geçmesine taraftar olduğu *Karaman* valisi Şehzade Cem'e de gizlice arz eylemişti. Vezir-i âzamin Cem sultan'a gönderdiği mektup Anadolu valisi II.-*Bayezid*'in kızı *Ayşe Sultan*'ın zevci Sinan Paşa'nın eline geçtiği gibi Karamanî Mehmed Paşa'nın Cem taraftarı olduğu yeniçeriler tarafından haber alınması üzerine sarayını basıp kendisini öldürmüşler ve bu arada İstanbul içinde bir hayli da çapul yapmışlardır.

Karamanî Mehmed Paşa'nın katli üzerine Fatih Sultan Mehmed sefere giderken İstanbul muhafızı olarak *Selifke*'den davet ettiği ihtiyar vezir İshak Paşa işi ele alarak sarayda büyük babasının yanında bulunmakta olan Bayezid'in oğullarından Korkud'ı¹ babası gelinceye kadar vekil yaparak Bayezid'e de süratle yetiştirmesi

1— *Fatih Sultan Mehmed* 885 H, 1481 M. de *Bayezid*'in oğulları *Şahinşah*, *Ahmed*, *Alemşah*, *Selim* ile Şehzade *Cem*'in oğlu *Oğuz*'u İstanbul'a getirterek sünnet ettirmiş ve yaşca daha büyük olmaları sebebiyle *Alemşah* ve *Şahinşah* ile *Ahmed*'i birer sancağa tayin edip *Selim*'i babasının yanına göndererek *Korkud* ile *Oğuz*'u yanında alkoymuştu.

için üst üste arizalar takdim etmiş ve ocaklıya bahşış verilmek suretiyle bir dereceye kadar sükûnet îade olunmuştu.

İshak Paşa'nın Bayezid'e arka arkaya göndermiş olduğu yirmi, otuz ulaktan hiç birisinin avdet etmemesi, ihtiyar veziri telâşa düşürmüştür. Babasının ölümünü haber alan Şehzade Cem'in de faaliyete geçmesi tabii olduğundan —çünkü saltanat kanununda namzed yoktu— onun da *İstanbul'a* gelmesi ihtimal dahilinde olduğundan İshak Paşa'nın telâş etmesinde hakkı vardı. İshak Paşa'nın gönderdiği ulaklar ne oldu? Cem adamlarının eline geçerek öldürüldüler mi? yoksa Bayezid babası tarafından sevilen ve Karamanî Mehmed Paşa tarafından saltanata geçmesi istenen Cem'in tuzağına düşmemek için pek ziyade ihtiyatlı hareket ettiği için mi işi ağır alıp almadığı şimdilik malûmumuz değildir.

Suretini ve fotoğrafisini aşağıya aynen koyduğumuz İshak Paşa'nın arizası onun nazik durumunu tamamen gösterdiğinden, burada izaha hacet yoktur. Ariza aynen şöyledir. ²

عظم الله تما [ل] شانه و اوضح على العالمين برهانه

1— Âstâne-i devlete yüz sürmekten sonra arz-ı benдеği oldur ki şimdiki halde sultanülberreyn ve hâkanülbahreyn 2— Sultan baban neverallahü kabrühü dâr-ı fenadan dâr-ı bekaya rihlet ideldenberu sultanıma yirmi otuz 3— ulak gönderdik, haliya varan ulakların biri gelüp vâsıl olmadı; bu babda hayrette kalmış 4— uz (kalmışuz) âlem feterata ve fesada vardı; varan ulaklara îtimad olunmayıp mübarek ve saadetli 5— zamirinizde nev'i şüphe varsa yarar adamlarınızdan hükm-i şerifle ben kuluna gönderesiz, eğer emir ederse(niz) 6— ben kulun yüz sürüyü ayağınız toprağına varalım, hakikat-i hal ne minval üzre vaki olduğun (olduğunu) 7— ilâm edip îtimad idesiz hiç vechen minelvücu h tereddüd çekmeyüp mesalih-i müslimin için saadetle 8— becid gelip yetişesiz. Sultanım kibelinden bir hükm-i şerif ben kulunzaza irsal olunmak vâcib ve lâzım idüki 9— devletle ne yirde (ne yere) geldüğünizi, ne vakit gelip vâsıl olacağımızı bilip mazmunıyla halka istimalet 10— olunaydı; biz kulunuz hod bunda bin türlü müdara ile canımızı hıfz ederüz ki uşda (işte) 11— bin saadetle filen gelür (deyu) düzme kâğıtlar yazaruz ve düzme ulaklar düzerüz 12—

² Topkapı Sarayı Arşivi No. 1408

Sultanım kibelinden ki üşde vardum deyu; bu minval üzere nice kere vâki olup vademize hilâf 13— vaki oldu. Şimdiki halde gerçek sözüme itimad etmezler oldular; sultanıma mahfi olmaya ki şimden 14— giru müdâra tarikle (tarikiyle) bunlara istimalet etmeye ayruk mecalümüz kalmadı; mesalih-i müslimin için 15— becid devlet ve saadetle gelmesine (gelinmesine) ziyadece ikdam idesiz ki ziyade sevap hasıl idersiz. Bâki ihbaratı 16— hâmil-i varaka-i ubudiyet çaşgır (çaşnigir) başımız kulunuzdan istifsar oluna; ol takrir ve beyan ide ki 17— mecmu—ı kazayalarâ muttalidir vesselâm. Baki ferman dergâh-ı muallânındır veddua. و الدعاء

Elmuhlsülhakir
İshak ül fakir

Türk Tarih Kurumu